

องค์ความรู้ ภูมิปัญญาไทย: การออกแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย

THAI WISDOM KNOWLEDGE: DESIGNED AND CREATED THE CONTEMPORARY PRODUCTS

อรัน วาณิชกร / ARAN WANICHAKORN

สาขาวิชาการออกแบบทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

DEPARTMENT OF VISUAL DESIGN, FACULTY OF FINE ARTS, SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY

บทคัดย่อ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย มีความหลากหลาย มีเรื่องราวและคุณค่าที่เป็นทั้งรูปธรรม(Tangible) และนามธรรม(Intangible) อย่างมากมายองค์ประกอบที่ประกอบสร้างให้เกิดผลผลิตจากภูมิปัญญาและหัตถกรรม ได้แก่ เส้นสาย รูปร่าง รูปทรง วัสดุ การแก้ปัญหา ฯลฯ ล้วนเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าต่อการต่อยอดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยในปัจจุบันทั้งสิ้น ในบทความนี้ได้ประยุกต์ใช้เครื่องมือและกระบวนการในการออกแบบที่สอดคล้องกับภูมิปัญญา โดยเริ่มตั้งแต่ความเข้าใจถึงคุณค่าของงานศิลปกรรมที่ประกอบประกอบประโยชน์ใช้สอย ออกแบบต้นแบบ ผลการศึกษาด้วยเครื่องมือการออกแบบพบว่า รูปทรงสัญลักษณ์ที่ออกแบบใหม่สามารถข้ามพ้นช่วงเวลาจากอดีตสู่ความร่วมสมัยและเป็นสากล ตลอดจนสามารถสร้างคุณค่าและส่งเสริมความเป็นสิริมงคล ให้แก่ผู้ใช้ได้

คำสำคัญ: องค์ความรู้ สร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย การออกแบบผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาไทย

Abstract

Thai Indigenous knowledge is wide variety of stories and value that are both tangible and intangible, many of the elements that create a product of wisdom and handicrafts as follows line, shape, form, materials, and problem solving, etc. Knowledge is valuable in creating a contemporary product development of all in current. In this paper has applying tools and methods to design in accordance with wisdom. Beginning from the appreciation, study, attenuation, compiled components, functionality, design, and prototype. The results with design tool found that signs form that the new design can be crossed out from the past to the contemporary and cosmopolitan. As well as able to create value and

promote the prosperity provided to user.

Keywords : Knowledge, Creative, Contemporary Product, Product Design, Wisdom, Product design from Thai wisdom

keywords : museum , Taiwan Literature

บทนำ

วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนไทยในอดีต มีความสวยงามและทรงคุณค่าเป็นอย่างยิ่งองค์ความรู้และภูมิปัญญาไทยที่สั่งสมมาในอดีต การแก้ปัญหา เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสิ่งเหนือธรรมชาติ ผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี หรือตามแนวทางทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism) ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ การทดลอง การลองผิดลองถูก เพื่อสั่งสมเป็นประสบการณ์ เกิดเป็นทักษะและภูมิปัญญาไทยที่มีคุณค่า วิถีชีวิตความเป็นอยู่ การรู้จักปั้นดิน รู้จักการสานวัสดุเป็นเครื่องใช้ไม้สอย เป็นงานศิลปกรรม เป็นงานช่าง ล้วนแต่เป็นภูมิรู้ที่มีคุณค่า มีความงดงามเป็นอย่างยิ่งรูปร่าง ทรวดทรงผลิตภัณฑ์ งานหัตถกรรมเครื่องใช้ไม้สอยของไทยในอดีต ที่มีรูปร่าง รูปทรงที่โดดเด่น ประกอบสร้างด้วยมือ แก้ปัญหาการใช้วัสดุธรรมชาติให้สอดคล้องอย่างแนบแน่นกับวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมในอดีต คุณค่า ความหมายและเรื่องราวที่บันทึกไว้ผ่านร่องรอยของกาลเวลาล่วงเลยมาถึงปัจจุบัน องค์ประกอบต่างๆจากอดีตได้เลือนหายไป รูปทรงที่เคยคุ้นตาเคยอยู่ร่วมกับสังคมไทยในอดีต ปัจจุบันได้ห่างหายไปพบเห็นได้ก็เพียงพื้นที่เฉพาะ เช่น พิพิธภัณฑ์ ซึ่งตัดขาดจากวิถีชีวิต สังคม และจากใจของคนไทย ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมไทยจึงเป็นเสมือนวัตถุดิบที่หายาก ขาดการต่อยอดให้สอดคล้องกับบริบทร่วมสมัยของคนไทย และจากการตื่นตัวของแนวคิดสังคมไทยสมัยใหม่ ที่เป็นกระแสการเปลี่ยนแปลงและเติบโตของ

เศรษฐกิจและสังคม การถูกรอปรำด้วยการสื่อสารและเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์ส่งผลให้ภาพปรากฏของศิลปวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ล้าสมัย (จรัสพิมพ์ วัณเณ, 2554 : 22)

เมื่อศิลปะซึ่งเป็นส่วนผสมหนึ่งของศิลปวัฒนธรรม ศิลปะและวัฒนธรรมเดินทางไปพร้อมกับพัฒนาการของสังคม พัฒนาปรับเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขและบริบทต่างๆ ของสังคม ความคิด ความเชื่อและการสร้างสรรค์ศิลปะในแต่ละช่วงเวลา (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2554 : 15) ในวิถีปัจจุบันที่โลกได้เปลี่ยนแปลงไป ศิลปะและวัฒนธรรมร่วมสมัยจึงต้องปรับตัวเปลี่ยนแปลงตามจากอดีตสู่ปัจจุบันรูปทรงผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาไทยยังคงความเป็นปัจเจกอย่างน่าชื่นชม ความบันเทิงใจจากความหลากหลายของรูปร่าง รูปทรง ตลอดจนสัดส่วนที่สมเหตุสมผล พอดีและพอเพียง ได้สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เขียนในฐานะนักออกแบบ รูปทรงองค์ประกอบ ความหมายที่อยู่เหนือกาลเวลา ก่อให้เกิดการออกแบบเชิงทดลองในสายลัทธิรูปทรงเป็นโครงสร้างหลัก สอดประสานประโยชน์ใช้สอยที่เปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับช่วงเวลาปัจจุบัน (Function Follow Form) การชุบชีวิตของรูปทรงให้ข้ามผ่านช่วงเวลาสู่ปัจจุบันเป็นกระแสที่ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีหรือการตลาดหวนระลึกถึงอดีต (Nostalgia Marketing) เป็นที่นิยมในทุกพื้นที่ของประเทศไทย จึงเป็นการเปิดประตูต้อนรับ การมาเยือนของภูมิปัญญาในอดีต รูปทรงสัญลักษณ์ที่เป็นรูปธรรม (Tangible) และความหมายที่เป็นนามธรรม(Intangible) จากอดีตสู่การประกอบสร้างสรรค์ให้เป็นงานออกแบบผลิตภัณฑ์ชิ้นใหม่ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสังคมไทยปัจจุบันจึงเกิดขึ้น

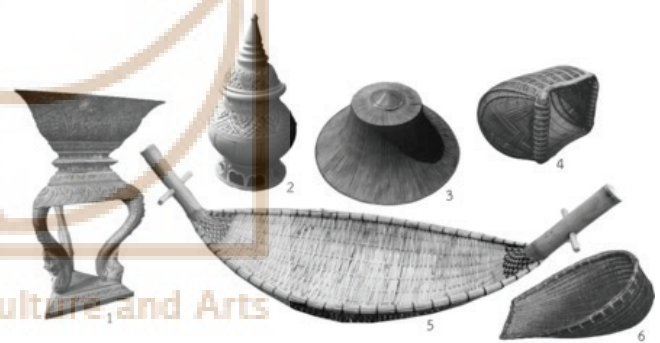
เนื้อหา

การออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงทดลอง (Experimental Design) ครั้งนี้ ผู้เขียนได้หยิบยกกรณีตัวอย่าง จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาโดยอภิปรายผลต่อยอดสู่การสร้างแนวคิดและองค์ความรู้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยงานเขียนในครั้งนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงรูปทรง 3 มิติเป็นสำคัญเนื่องจากรูปทรงเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญให้กับงานออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยการแบ่งรูปทรงในโลกนี้มีอยู่ 2 กลุ่มหลักๆ คือ รูปทรงจากธรรมชาติ(Natural Form) และรูปทรงที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man Made Form) ดังนั้นรูปลักษณะรูปทรงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยที่มีอัตลักษณ์ดั้งเดิม โดยยังไม่ถูกพัฒนาเปลี่ยนแปลงไป จึงเป็นวัตถุดิบชั้นดีที่ทรงอิทธิพลเป็นอย่างยิ่งต่องานออกแบบปัจจุบัน หากนักออกแบบมีความเข้าใจและรู้จักหยิบยืมสัญลักษณ์รูปทรงจากวัตถุดิบรอบตัว จะทำให้นักออกแบบสามารถสร้างสรรค์ผลงานออกแบบออกมาได้ต่อเนื่อง ไม่มีข้อจำกัดด้านความคิดสร้างสรรค์ การศึกษาในครั้งนี้ผู้เขียนมีสมมติฐานว่า สัญลักษณ์รูปทรงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมีเรื่องราวอันทรงคุณค่าที่สามารถข้ามผ่านช่วงเวลาจากอดีตสู่การออกแบบ

ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยได้ โดยการปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยให้มีความร่วมสมัย สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันหรือจากแนวคิดทฤษฎีการออกแบบในแนวทางที่ให้อารมณ์มาก่อนประโยชน์ใช้สอย (Function Follow Form) โดยมีประโยชน์ใช้สอยที่สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน ผู้เขียนใช้กรณีศึกษาสัญลักษณ์รูปทรงของหัตถกรรมจากภูมิปัญญาไทยในอดีตครั้งนี้ มี 1. ชันแก้ว ทั้งสาม 2. หม้อน้ำลายวิจิตร 3. กอบ 4. นาง 5. เปลกระบอก 6. กร้อ 7. วิดน้ำ โดยมีกระบวนการออกแบบดังนี้

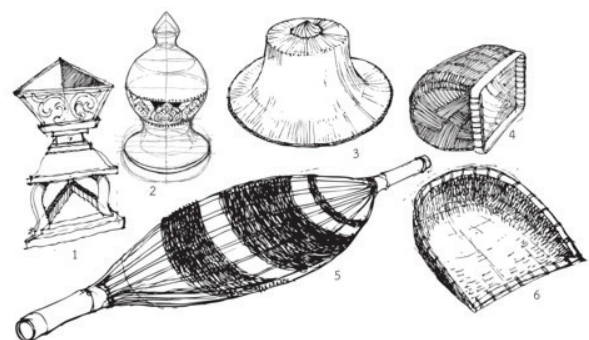
กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา

1. การสร้างแรงบันดาลใจจากภูมิปัญญาท้องถิ่น (Inspiration & Appreciation) ซึ่งเป็นการศึกษาคุณค่าเชิงรูปธรรม (Tangible) ได้แก่ เส้นสาย ลวดลาย รูปลักษณะรูปทรง สี สัน ตลอดจนพื้นผิวและวัสดุ และคุณค่าเชิงนามธรรมของผลิตภัณฑ์ (Intangible) ได้แก่ ความซาบซึ้งในเรื่องราว คุณค่าและความหมาย จิตวิญญาณที่แฝงอยู่ในภูมิปัญญา ปรัชญาแนวคิด การแก้ปัญหาเชิงความคิดและเชิงช่างอาจจัดรวบรวมอยู่ในลักษณะของผังภาพแสดงอารมณ์หรือMoodboard เป็นต้น (อรัญ วาณิชกร, 2555)

ภาพที่ 1 ภาพความงดงามของภูมิปัญญาไทยด้านเครื่องใช้ไม้สอยและศิลปหัตถกรรมของท้องถิ่นในอดีต
ที่มา : ภาพถ่ายโดย อรัญ วาณิชกร ผู้วิจัย

2. การร่างภาพเพื่อศึกษาสัญลักษณ์รูปทรงจากมุมมองต่างๆ (Study & Sketch) ซึ่งขั้นตอนนี้ถือเป็นการมุ่งเน้นการศึกษารูปธรรมของผลิตภัณฑ์ (Tangible) จากภูมิปัญญา (อรัญ วาณิชกร, 2555)

ภาพที่ 2 แสดงการร่างภาพเพื่อการศึกษาสัญลักษณ์รูปทรงจาก
ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญา
ที่มา : ภาพวาดโดย อริญ วาณิชกร ผู้วิจัย

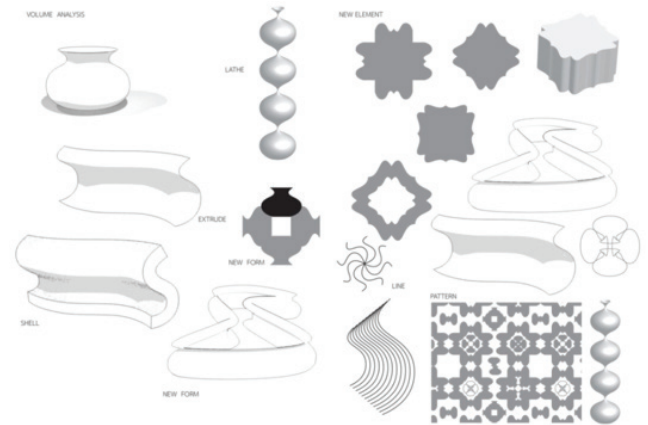
3. การตัดทอนรายละเอียด พื้นผิว ลวดลายของรูปทรง ให้เข้าสู่โครงสร้างรูปทรงที่มีความเรียบง่าย(Simplicity Form) โดยพิจารณาใช้โครงสร้างเรขาคณิต (Geometry Form) เป็นพื้นฐานเบื้องต้นก่อนจะใช้รูปทรงอิสระ(Abstract Form)ในรูปแบบอื่นๆ เพื่อสร้างทางเลือก (Solution) ให้รูปทรง ในขั้นตอนนี้อย่างลดบทบาทสัญลักษณ์ของรูปทรงรูปธรรม (Tangible)ให้มีความเรียบง่ายมากขึ้นเท่าไรจะเป็นการเพิ่มบทบาทและความหมายให้แนวความคิดของผลิตภัณฑ์ใหม่ให้โดดเด่นมากขึ้นเท่านั้น และยังช่วยเพิ่มทางเลือกในการออกแบบสร้างสรรค์รูปลักษณ์รูปทรงในกระบวนการถัดไปให้มีความหลากหลาย และมีความเป็นสากลขึ้นอีกด้วยความเรียบง่ายของรูปทรงนี้เอง จะช่วยให้ผลงานออกแบบผลิตภัณฑ์อยู่ได้นาน หลุดพ้นจากช่วงเวลาในอดีตสู่ปัจจุบัน และสามารถคงอยู่ได้ยาวนานถึงอนาคต

ภาพที่ 3 ตัวอย่างแสดงการตัดทอนรูปทรงที่ได้จากภูมิปัญญา
ท้องถิ่นไทยด้านหัตถกรรมจากอดีต
ที่มา : ภาพโดย อริญ วาณิชกร ผู้วิจัย

4. การถ่ายทอดสัญลักษณ์รูปทรงสู่การจัดการรูปทรงองค์ประกอบต่างๆ (Elements Design and Principles) โดยถอดองค์ประกอบต่างๆจากรูปทรง เป็นจุดเส้นระนาบ รูปทรงใหม่ เป็นลวดลายหรือเป็นพื้นผิว เปรียบเสมือนการเรียบเรียงองค์ประกอบเสียใหม่ ปรับสัดส่วนใหม่ ประกอบสร้างรูปลักษณ์รูปทรงขึ้นใหม่ ให้เกิดความรู้สึกใหม่ บรรยากาศใหม่ เพื่อสร้างความแตกต่าง ความเป็นปัจเจกหรือความมีอัตลักษณ์ในขั้นตอนนี้จะเพิ่มศักยภาพให้กับงานออกแบบและช่วยขยายกรอบการออกแบบจากงานออกแบบผลิตภัณฑ์สู่งานออกแบบประเภทอื่นๆที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ในขั้นตอนนี้อาจไม่จำเป็นต้องพอใจกับการตัดทอนรูปทรงก่อนหน้านี้แล้วขั้นตอนนี้จะปรับเปลี่ยนสัญลักษณ์รูปทรงและก้าวผ่านบรรยากาศเดิมๆสู่วัตถุกรรมกรออกแบบสิ่งอื่นๆได้อีกมากมาย ซึ่งถือเป็นการจัดเตรียมองค์ประกอบขั้นสูง เพื่อใช้ในการออกแบบทางกายภาพได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งถือเป็นการขยายขอบเขตใน

การทำงานออกแบบสู่งานออกแบบประเภทอื่นๆต่อไปอย่างไร้ขอบเขตจำกัด เช่น การออกแบบกราฟิกการออกแบบอัตลักษณ์องค์กร การออกแบบลวดลายผ้า ฯลฯ (อริญ วาณิชกร, 2556)

ภาพที่ 4 แสดงการจัดการองค์ประกอบเรียบเรียงใหม่ สร้าง
ความหมายและบรรยากาศใหม่
กรณีศึกษาจากภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย “หม้อยาไทย”
ที่มา:ภาพโดย อริญ วาณิชกร ผู้วิจัย

5. การออกแบบเพื่อประสานพฤติกรรมและประโยชน์ใช้สอยในรูปแบบใหม่(Functional) จะเป็นขั้นตอนที่เน้นการวิเคราะห์ ในขั้นตอนนี้จำเป็นต้องพิจารณาจากความสอดคล้องของรูปทรงกับการใช้สอยด้วยโดยขั้นตอนนี้ อาจใช้การพิจารณา ในประเด็นของ Osborn's checklist เพื่อกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การเปลี่ยนวิธีใช้การพลิกมุมมองการเพิ่มคุณสมบัติการลดคุณสมบัติการแทนที่ด้วยสิ่งใหม่การลำดับรูปแบบใหม่ การพลิกกลับและการผสมผสาน เป็นต้น

6. การผลิตต้นแบบ(Prototype) เพื่อตรวจประเมินและดูผลลัพธ์ของการออกแบบในด้านต่างๆ ได้แก่ รูปลักษณ์ ความสวยงาม ความสอดคล้องกับพฤติกรรม ความเหมาะสมของวัสดุ การลดต้นทุนการผลิต เป็นต้น

ภาพที่ 5 แสดงรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาก่อนและหลังการเผา
ที่มา: ภาพถ่ายโดย อริญ วาณิชกร ผู้วิจัย

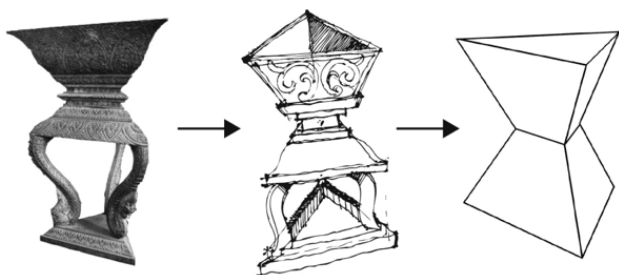
กระบวนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาทั้งหมดปรากฏอยู่ในแผนผังต่อไปนี้ โดยเริ่มจากขั้นที่ 1 จนถึงขั้นที่ 7 ซึ่งอาจปรับลดกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งก็ได้ หากสามารถควบคุมผลลัพธ์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้ โดยเมื่อถึงขั้นที่ 7 อาจใช้กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์โดยวนกลับมาขั้นที่ 1 ใหม่ จะสามารถต่อยอดผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาให้เป็นชุด(Set) หรือพัฒนาให้แตกต่างหลากหลายต่อไปได้ ดังแผนภาพต่อไปนี้

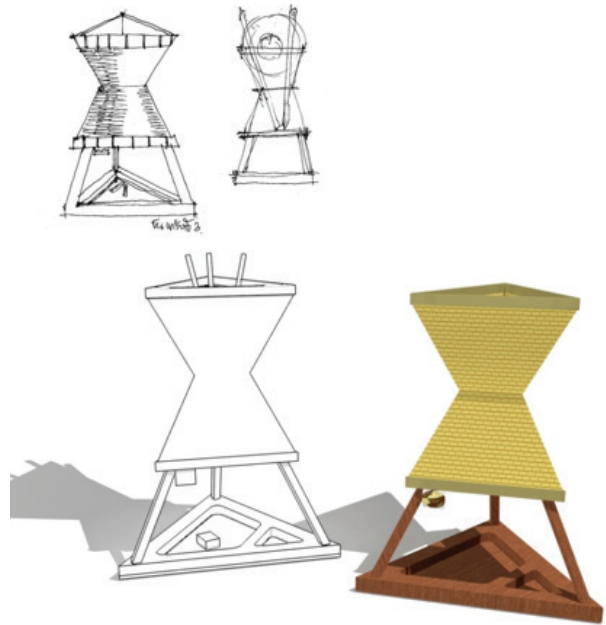
ภาพที่ 6 ผังแสดงกระบวนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์
ที่มา : แผนผังโดย อรุณ วาณิชกร ผู้วิจัย

กรณีศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์จากอดีต

1. ขันแก้วทั้งสาม หมายถึง พานที่ใช้ใส่ดอกไม้ รูปเทียนบูชาสักการะพระรัตนตรัยซึ่งทางล้านนาเรียกว่า ขันแก้วทั้งสาม แทนพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ การทำขันแก้วทั้งสามขึ้นมาสำหรับวัดต่างๆ นั้น สมัยโบราณต้องการให้ประชาชนนำดอกไม้ รูปเทียนมารวมกันเป็นจุดเดียวเป็นเครื่องเตือนใจให้เห็นว่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตรงกับคำว่า เอกฉันท์ พร้อมใจเป็นหนึ่ง (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2546)

ภาพที่ 7 การศึกษาและตัดทอนรูปทรงสัญลักษณ์ "ขันแก้วทั้งสาม"
ที่มา : ภาพโดย อรุณ วาณิชกร ผู้วิจัย

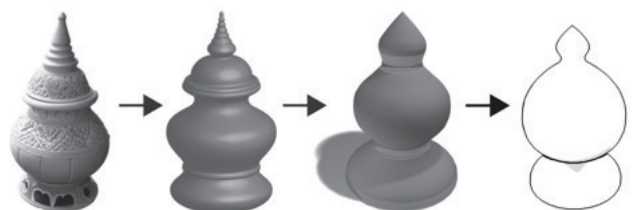

ภาพที่ 8 แสดงการออกแบบโคมไฟตั้งโต๊ะจาก "ขันแก้วทั้งสาม"
ที่มา : ภาพโดย อรุณ วาณิชกร ผู้วิจัย

การวิเคราะห์

ขันแก้วทั้งสามจากการศึกษาลักษณะของรูปทรง มีโครงสร้างหลักที่มีลักษณะเรขาคณิตที่มีความโดดเด่นของรูปทรงเป็นอย่างมาก โดยหากเปลี่ยนที่จัดวางสัญลักษณ์ของรูปทรงนี้จากวัด สู่โต๊ะทำงานหรือโต๊ะหัวเตียง (Table Lamp) ความหมายแฝง (Intangible) ยังคงปรัชญาเดิมที่ใช้ในพุทธศาสนาสู่การสร้างปัญญานบนโต๊ะทำงาน คือ การเตือนสติในระหว่างการทำงานให้มีสมาธิ โดยระวัง กาย วาจาและใจ ลักษณะของสามเหลี่ยมที่ฐานสามารถหมุนให้เข้ามุม เพื่อความสะดวก ไม่เกะกะ ช่วยเพิ่มพื้นที่ในการทำงานได้ ในขณะทำงาน สำหรับประโยชน์ใช้สอยใหม่ของผลิตภัณฑ์คือ โคมไฟและที่วางของอยู่ด้วยกัน โดยยังคงใช้โครงสร้างไม้และการสานวัสดุในท้องถิ่น สามารถสร้างความอบอุ่นให้กับบรรยากาศในสถานที่ตกแต่งได้

2. หมอน้ำลายวิจิตรหมายถึง หมอน้ำที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนนทบุรีมีส่วนประกอบที่แตกต่างจากที่อื่นคือ 1. ส่วนฝาปิดเป็นดินเผาแกะสลักอย่างสวยงาม เป็นเหมือนทรงกรวยครอบปากหม้อ 2. ส่วนตัวหม้อ เป็นหม้อดินเผาที่ผ่านการแกะสลักอย่างประณีต 3. ส่วนฐาน เป็นส่วนที่แตกต่างจากเครื่องปั้นดินเผาของที่อื่น คือจะมีฐานของหม้อตั้งไว้กับพื้นอีกทีหนึ่ง

ภาพที่ 9 การศึกษาและตัดทอนรูปทรงสัญลักษณ์ "หมอน้ำลายวิจิตร"
ที่มา : ภาพโดย อรุณ วาณิชกร ผู้วิจัย

ภาพที่ 10 แสดงการออกแบบปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยของ
หม้อน้ำลายจิตร

ที่มา : ภาพโดย อรรถ วานิชกร ผู้วิจัย

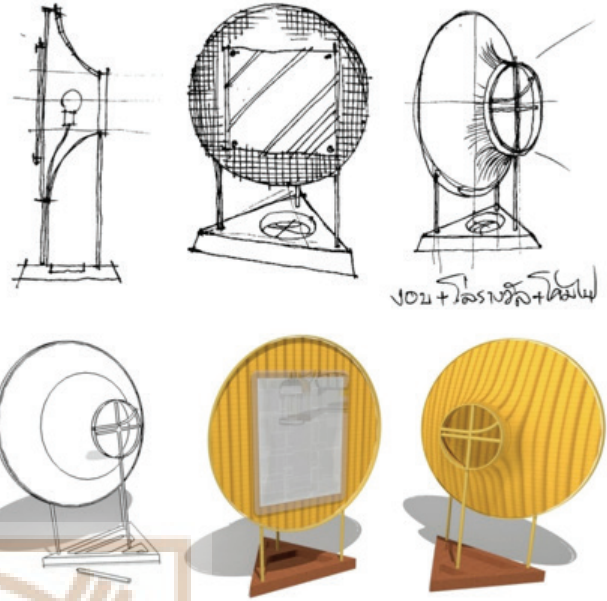
การวิเคราะห์

หม้อน้ำลายจิตรของเกาะเกร็ดในปัจจุบัน มีความสวยงามและจิตรเป็นอย่างมาก แต่ไม่ประสบความสำเร็จทางการขายเท่าที่ควร เนื่องจากขาดการเชื่อมโยงกับการใช้สอยและการตกแต่งสถานที่ในปัจจุบัน ด้วยเรื่องของขนาดที่ใหญ่โต และลวดลายที่ซับซ้อน ไม่เหมาะกับการตกแต่งอาคารสถานที่ในรูปแบบทันสมัย(Modern) ดังนั้นการแก้ปัญหาโดยปรับให้ขนาดเล็กลง คงไว้เพียงรูปลักษณ์ รูปทรงที่ยังคงคล้ายคลึงคล้ามาจากรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ด โดยการจัดการตัดทอน เรียบเรียงพฤติกรรมและประโยชน์ใช้สอยเสียใหม่ ให้ตั้งบนโต๊ะทำงานได้ สัมผัสได้ใกล้ชิดผ่านคลายความตึงเครียดในระหว่างการทำงาน เนื่องจากดินเป็นวัสดุธรรมชาติที่มีอุณหภูมิเย็น เพื่อการอยู่ร่วมกันและเกิดปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ที่ใกล้ชิด ใกล้มือ และใกล้ใจมากยิ่งขึ้น

3. งอบ หมายถึง เครื่องสวมศีรษะป้องกันแดดและฝน รูปร่างคล้ายจานคว่ำ มีโครงสานด้วยตอกไม้ไผ่เป็นลายเฉวหรือตาชะลอมเป็นโครง กรุด้านนอกด้วยใบลาน โดยเรียงเย็บเรียงเกยกันแผ่ออกไปโดยรอบ ตรงกลางมีรูกลมๆเรียก กระหม่อมงอบ ขอบปีกงอบใช้ไม้ประกับขอบงอบไม่ให้ขอบชำรุดง่าย ภายในมีรังอบสานด้วยตอกไม้ไผ่รูปทรงกระบอกโปร่งๆ ขยายขนาดตามศีรษะของผู้สวม ทำมากในภาคกลางบริเวณอำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2546)

ภาพที่ 11 การศึกษาและตัดทอนรูปทรงสัญลักษณ์“งอบ”
ที่มา : ภาพโดย อรรถ วานิชกร ผู้วิจัย

ภาพที่ 12 แสดงแนวคิดโครงสร้างล้อเนกประสงค์เป็นโคมไฟและที่
วางของในตัวจากรูปทรงสัญลักษณ์“งอบ”

ที่มา : ภาพโดย อรรถ วานิชกร ผู้วิจัย

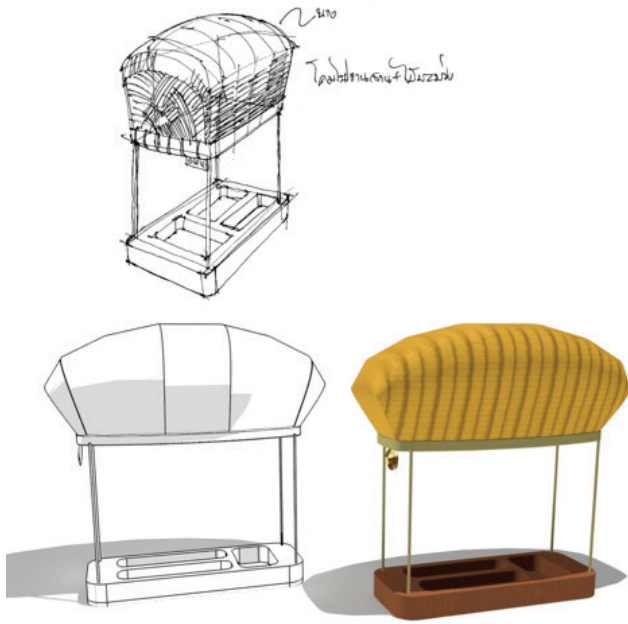
การวิเคราะห์

งอบ ด้วยตำแหน่งของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาที่มีคุณค่าเป็นอย่างมาก และเป็นของสูงที่คอยรับใช้ ปกป้องศีรษะของชาวไร่ ชาวนาซึ่งเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ของประเทศ ที่เป็นกระดูกสันหลังของประเทศชาติมายาวนาน ถือได้ว่าเป็นเครื่องใช้ไม่ส่อยที่มีบุญคุณต่อคนไทย ต่อประเทศชาติ แนวทางการออกแบบในส่วนนามธรรม (Intangible) และทางจิตวิญญาณ (Spirit) เพื่อต้องการเชิดชูคุณค่าของรูปทรงผลิตภัณฑ์นี้ โดยวางตำแหน่งของประโยชน์ใช้สอยเสียใหม่ ให้ทำหน้าที่ใหม่ โดยใช้ตัวโครงเป็นสื่อในการเชิดชูคุณค่าของความสำเร็จต่างๆ ของผู้ใช้ที่ได้รับ เพื่อไว้วางไว้ในตู้โชว์ประจำบ้าน และมีการประสานประโยชน์ใช้สอยเพิ่มเติมเพื่อให้แสงสว่าง และเป็นการตอกย้ำในจิตใจ ถึงคุณค่าความสำเร็จที่ได้สู่ความมุ่งมั่นต่อยอดความสำเร็จในก้าวถัดไป ตลอดจนเป็นการสร้างบรรยากาศให้กับการตกแต่งภายในตู้โชว์อีกด้วย

4. นาง หมายถึง เครื่องมือจับปลาตามแหล่งน้ำตื้นๆ สานด้วยไม้ไผ่หรือหวาย ในภาคใต้อาจใช้ย่านลิเภาถักแทนหวาย (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2546)

ภาพที่ 13 การศึกษาและตัดทอนรูปทรงสัญลักษณ์ “นาง”
ที่มา : ภาพโดย อรรถ วานิชกร ผู้วิจัย

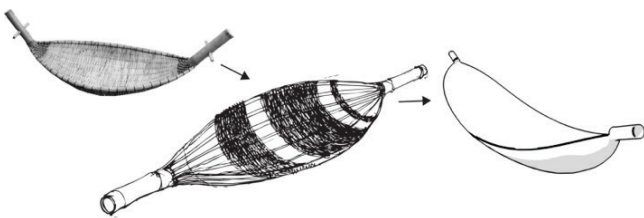

ภาพที่ 14 แสดงการออกแบบโคมไฟตั้งโต๊ะจาก “นาง”
ที่มา : ภาพโดย อรุณ วาณิชกร ผู้วิจัย

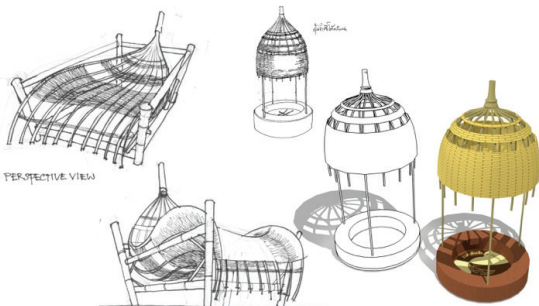
การวิเคราะห์

นาง รูปทรงสัญลักษณ์ของนางเครื่องมือจับสัตว์น้ำขึ้นนี้ มีความเรียบง่าย และให้ความรู้สึกสงบ ผ่อนคลายในตัว รูปทรงที่เรียบง่ายนี้สามารถออกแบบเป็นสิ่งของได้หลายอย่าง เช่นเก้าอี้ Stool, กระเป๋า ฯลฯ ในที่นี้ ผู้เขียนได้ออกแบบเป็นโคมไฟที่สามารถเก็บของได้ ตั้งวางบนโต๊ะหัวเตียง หรือโต๊ะทำงาน โดยแสงสว่างที่ลอดผ่านเส้นหวายออกมา จะให้บรรยากาศที่อบอุ่น สงบและเกิดความผ่อนคลายแก่ผู้พักอาศัยสร้างความสวยงามให้กับอาคารสถานที่

5. เปลกระบอกหมายถึง กระบอกไม้ไผ่ลำเดียวผ่าเป็นซีกๆ จากนั้นสานให้คงรูปเป็นเปลด้วยวิธีการเดียวกันอาจมีการทำสุมไม้กระบอก ใช้เพื่อเลี้ยงสัตว์บางชนิดให้อยู่ในบริเวณจำกัด (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2546)

ภาพที่ 15 การศึกษาและดัดทอนรูปทรงสัญลักษณ์ “เปลกระบอก”
ที่มา : ภาพโดย อรุณ วาณิชกร ผู้วิจัย

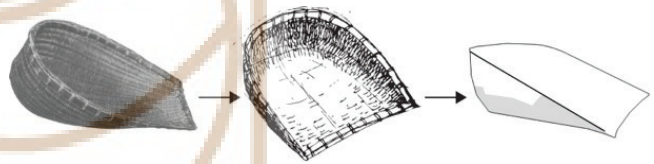

ภาพที่ 16 แสดงแนวคิดการออกแบบปรับเปลี่ยนประโยชน์
ใช้สอยเก้าอี้และโคมไฟจาก “เปลกระบอก”และ “ สุมไม้”
ที่มา : ภาพโดย อรุณ วาณิชกร ผู้วิจัย

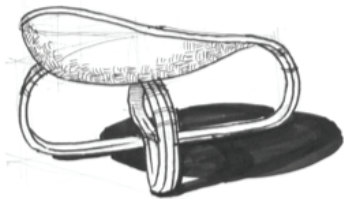
การวิเคราะห์

เปลกระบอก ภูมิปัญญาการใช้กระบอกทั้งลำมาผ่าซีก และสานให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆนี้ มีความสวยงามและสร้างความตื่นตันทึ่งให้กับงานหัตถกรรมได้เป็นอย่างดี ผู้เขียนจึงต้องการคงความเป็นหัตถกรรมชนิดนี้ไว้ หากแต่ปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยใหม่ให้เข้ากับบริบทของงานตกแต่งภายใน บ้าน อาคารต่างๆ โดยได้ออกแบบเป็นเก้าอี้ ที่มีความแปลกตา วัสดุและการผลิตที่น่าทึ่ง จะช่วยสร้างความสง่างามให้กับอาคารสถานที่ และหากลดขนาดลงสามารถออกแบบใหม่เพื่อเป็นโคมไฟ สำหรับการตกแต่งที่สวยงาม และสร้างความฉงน สงสัยถึงรูปแบบของการผลิต และวัสดุแก่ผู้พบเห็นได้

6.กร้อวิดน้ำหมายถึง เครื่องจักรสานยาด้วยชันและน้ำมันยางรูปร่างคล้ายบั้งก็แต่มีขนาดเล็กกว่า ใช้วิดน้ำออกจากท้องเรือ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2546)

ภาพที่ 17 การศึกษาและดัดทอนรูปทรงสัญลักษณ์ “กร้อวิดน้ำ”
ที่มา : ภาพโดย อรุณ วาณิชกร ผู้วิจัย

ภาพที่ 18 แสดงแนวคิดการออกแบบปรับเปลี่ยนประโยชน์
ใช้สอยเก้าอี้จาก “เก้าอี้กร้อวิดน้ำ”
ที่มา : ภาพโดย อรุณ วาณิชกร ผู้วิจัย

การวิเคราะห์

กร้อวิดน้ำ ด้วยรูปทรงที่เรียบง่ายและมีสัญลักษณ์ที่ปล่อยให้จินตนาการได้ถึงเก้าอี้ ผู้เขียนจึงเพียงแค่ใส่โครงสร้างเพิ่มให้เป็นขาเพื่อทำหน้าที่รองรับโดยร้อยเรียงเชื่อมโยงกับโครงสร้างสัญลักษณ์ของกร้อวิดน้ำไปในตัว เมื่อนำเสนอภาพร่างออกมาให้ผลของงานออกแบบเป็นไปในลักษณะที่เรียบง่าย ความอ่อนน้อม ถ่อมตัวของรูปทรง จะทำให้งานออกแบบชิ้นนี้อยู่ได้อย่างยาวนาน ไม่เบื่อ โดยสามารถใช้ในการตกแต่งรีสอร์ทที่พัก หรือร้านอาหารได้อย่างสวยงามและเป็นกันเอง

สรุปและเสนอแนะ

จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยต่าง ๆ นั้น มีทั้งเรื่องราวที่น่าสนใจ และสัญลักษณ์รูปทรงที่โดดเด่น ถือได้ว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถใช้ในการสร้างสรรค์งานออกแบบได้อย่างดีเยี่ยม นักออกแบบจึงควรเปิดใจศึกษาและ ช่างซึ่งกับต้นข้าวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย เรียนรู้จากภูมิปัญญาดั้งเดิม กับบรรพบุรุษเพื่อให้งานออกแบบที่เกิดขึ้นใหม่มีเรื่องราว ความหมาย ความลุ่มลึกและมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น และหากรู้จักใช้การออกแบบเป็นเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้และต่อยอดสู่การสร้างสรรค์ในแนวทางต่าง ๆ ด้วยแล้วจะสามารถออกแบบต่อยอดผลิตภัณฑ์และออกแบบสร้างสรรค์สิ่งอื่น ๆ ได้อย่างมากมายไร้ขอบเขตที่จำกัด ถือเป็นข้อควรเรียนรู้และฝึกฝนให้เชี่ยวชาญเพื่อเกิดเป็นทักษะและประสบการณ์อันเป็นการสร้างคลังความรู้ทางปัญญาที่สำคัญของวิชาชีพนักออกแบบ

เอกสารอ้างอิง

- จรัสพิมพ์ วัณเณ.(2554). แนวคิดหลังสมัยใหม่ : การย้อนสู่โลกแห่งภูมิปัญญา. กรุงเทพฯ: วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 13 (1), 22
- ทิตนา แชมมณี. (2554). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วัณเณ จุฑะวิภาต. (2552). ศิลปะพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2546). พจนานุกรมหัตถกรรมเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- วิรุณ ตั้งเจริญ.(2554). ศิลปกรรมร่วมสมัย : การเรียนรู้และสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ.วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ(สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 14 (1), 15
- อนุชา โสมาบุตร.สาระสำคัญของทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์. [ออนไลน์].

เข้าถึงได้จาก <http://teacherweekly.wordpress.com/2013/09/25/constructivist-theory>. (วันที่ค้น

ข้อมูล: 30 กันยายน 2556).

อริญ วาณิชกร. (2555). การศึกษากระบวนการเขียนภาพร่างทัศนียภาพเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

_____. (2555). การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ระลึกเครื่องปั้นดินเผาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.